

Terugkoppeling TranCiBo consortiumbijeenkomst

Datum: 19 oktober 2022

Locatie: Circulaire hub Bnext Utrecht (Sophialaan 4)

Deelnemers: Judith Schueler (Accez), Jeroen van der Waal (Gemeente Amsterdam), Daan Jongejan (Gemeente Amsterdam), Robert Alewijnse (DP6), Chris de Jonge (JHK), Roy Geerlings (JHK), Crystal Ririassa (Rijksvastgoedbedrijf), Lianne Quax (Van Wijnen), Jurriaan de Bruijn (BNA), Erik Hoven (Veras), Axel Hendriks (Bnext), Sebastiaan Molenaar (Bnext), Chiel von Meijenfeldt (Bnext), Hans Wamelink (TU Delft), Mart van Uden (TU Delft), Alfons van Marrewijk (TU Delft & VU Amsterdam), Manon Eikelenboom (VU Amsterdam), Sandra Schruier (Universiteit Utrecht), Ellen van Bueren (TU Delft)

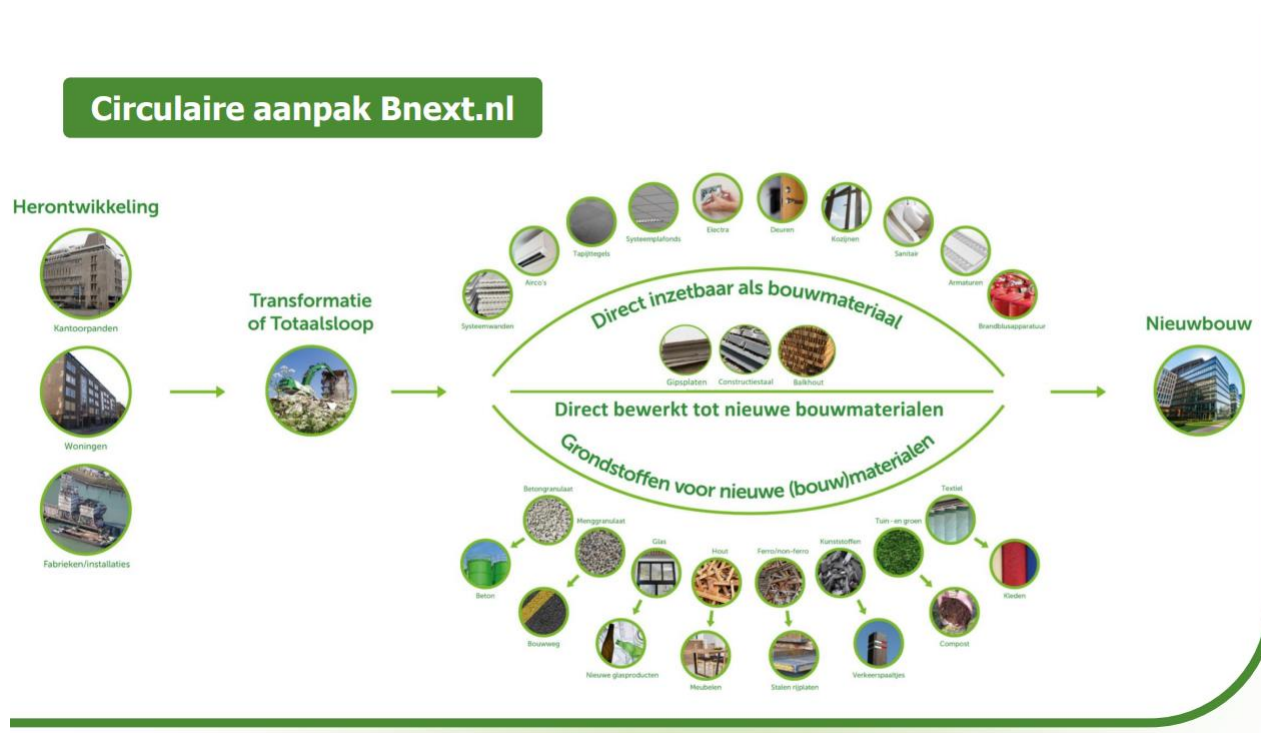

Verslag bijeenkomst

Op 19 oktober werd de TranCiBo consortiumbijeenkomst met het onderwerp 'De veranderde rol van slopers in de circulaire bouw' georganiseerd bij de circulaire hub van Bnext in Utrecht.

Presentatie & rondleiding Bnext

Axel Hendriks (commercieel directeur Bnext) gaf ons een presentatie over de werkwijze van Bnext en hoe Bnext invulling geeft aan zijn veranderende rol als sloper in de circulaire bouw (zie bijlage mail voor de slides van Axel). Zo vertelde Axel over de circulaire aanpak van Bnext waarbij in sloopprojecten wordt gekeken hoe materiaal direct ingezet kan worden als nieuw bouw materiaal, direct bewerkt kan worden tot nieuw bouw materiaal, en als grondstof kan dienen voor nieuw bouw materiaal (zie figuur). Het bewerken van bouwmaterialen gebeurt bijvoorbeeld in de zagerij op de circulaire hub van Bnext of in samenwerking met ketenpartners. Daarnaast werkt Bnext met een app waarin bijgehouden kan worden welke materialen uit een gebouw hergebruikt kunnen worden en op welke manier.

* Circulaire aanpak Bnext (figuur uit de slides van Axel)

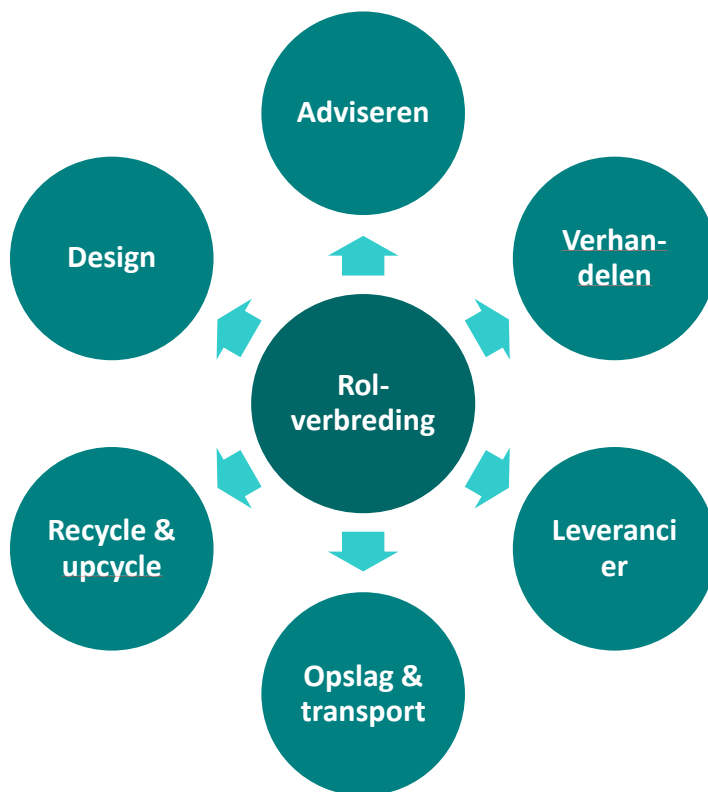
Naar aanleiding van de presentatie was er ruimte voor vragen. Er werd ingegaan op technische en materiaal specifieke aspecten (bijv. welke materialen kunnen direct hergebruikt worden, en wat wordt er met beton gedaan?). Daarnaast vroegen de aanwezigen, met name de architecten, zich af hoe er meer met de slopers samengewerkt kan worden in bouwprojecten. Axel gaf als antwoord hierop bijvoorbeeld aan dat het voor slopers van groot belang is dat opdrachtgevers hoge circulaire ambities hebben, met ruimte voor invulling door de projectleden, en dat zij op tijd worden betrokken bij projecten. Daarnaast kwam aan bod hoe het bouwbesluit de mogelijkheid voor het hergebruik van materialen beperkt.

Na de presentatie kregen we een rondleiding door de circulaire hub en de naastgelegen houtzagerij van Bnext.

Presentatie onderzoeksbevindingen

Vanuit het TranCiBo onderzoeksteam loopt er een onderzoek naar de veranderende rol van sloopbedrijven in de circulaire bouw door Elonie Kooter (PhD TranCiBo), Manon Eikelenboom (Postdoc TranCiBo) en Mieke Oosterlee (Masterstudent VU). Manon Eikelenboom gaf een presentatie over de onderzoeksbevindingen (zie bijlage mail voor de slides). Het onderzoek omvat een literatuurstudie, interviews (18 werknemers van sloopbedrijven & 12 werknemers van ketenpartners), en observaties bij 2 circulaire bouwprojecten. Manon nam ons mee in de resultaten over het veranderende imago van sloopbedrijven, de diverse manieren van rolverandering, de uitdagingen die sloopbedrijven hierin ondervinden en de verschillende wijze waarop sloopbedrijven hun nieuwe rol tot uitvoering brengen in circulaire bouwprojecten.

* Verschillende manieren van rolverbreding van sloopbedrijven in de circulaire bouw (figuur uit slides Manon)

Naar aanleiding van de presentatie waren er een aantal vragen, waarbij verschillende onderwerpen aan bod kwamen. Zoals hoe het oude imago van slopers als 'onbetrouwbaar' verandert in de circulaire bouw middels verhoogde transparantie (welke materialen komen er uit een gebouw en wat wordt hiermee gedaan?). Welke eisen en kaders er voor circulair slopen zijn (zie ook: <https://www.veiligslopen.nl/nl/circulairslooppject/>). Het belang van het opleiden van huidige werknemers en het aannemen van nieuwe werknemers om de nieuwe rol als circulaire sloper goed uit te kunnen voeren. Hoe slopers ook circulair slopen zonder dat de opdrachtgever dit vraagt, zonder meerkosten voor de opdrachtgever. Dit bleek ook voor andere partijen herkenbaar, zoals architecten die circulair ontwerpen zonder dat een opdrachtgever hier expliciet naar vraagt. Als laatste ging het over slopers die uitvoering geven aan hun nieuwe rol door zelf als ontwikkelaar en hoofdopdrachtnemer te fungeren.

Discussie

Na de presentaties was het tijd om met elkaar in gesprek te gaan over de veranderende rol van sloopbedrijven in de circulaire bouw, maar ook wat dit betekent voor de rol van andere partijen. Hiervoor werden de deelnemers gevraagd om eerst in elkaars rol te kruipen. Middels '*empathy mapping*' gingen de deelnemers zich verplaatsen in een andere rol (architect, aannemer, opdrachtgever en sloper), waarbij 4 kwadranten centraal stonden: zegt (wat zegt de partij over zijn rol?), doet (wat voor acties onderneemt de partij?), pijnpunten (wat zijn uitdagingen/obstakels die de partij tegenkomt in de uitvoering van zijn rol?) en winsten (welke wensen heeft de partij en hoe zou de toekomstige rol van de partij eruit kunnen zien?).

*'Empathy mapping' door de deelnemers

Na de *'empathy mapping'* oefening werden de ingevulde posters besproken met de partijen met de desbetreffende rol: herken je het beeld of zijn er verrassingen? Hierover werd in kleinere groepen nabesproken om ervaringen te delen.

In de discussie over de **sloper** kwam naar voren dat het geschetste beeld door de deelnemers in de *'empathy map'* werd herkend door de betrokken slopers. Bij het kwadrant 'Zegt' was er veel herkenning over de vraag van de slopers aan de andere partijen over de hoogte van hun circulaire ambities. Wel werd door de slopers als kanttekening geplaatst dat de circulaire hubs niet alleen gebruikt worden als 'promotiemateriaal' maar dat er ook echt volume wordt gedraaid binnen de hubs. Bij het kwadrant 'Doet' was een interessante inbreng dat de sloper zelf ook met een aanbiedingenlijst van materialen kan komen, i.p.v. alleen in te spelen op de boodschappenlijst van de architect. De pijnpunten werden allen herkend, waarbij nog werd benadrukt door de slopers dat vooral het bouwbesluit het lastig maakt voor slopers om hun nieuwe rol uit te kunnen voeren. Er werden ook nog een aantal pijnpunten gemist door de slopers waaronder de samenwerking met andere partijen en het op tijd betrokken worden bij bouwprojecten, zodat slopers ook voldoende tijd hebben om een herbestemming voor de materialen te vinden. De slopers vonden het interessant om te zien welke richting de andere partijen vonden dat hun rol op zou moeten gaan. *Upcycling* werd wel herkend, maar nu nog niet als de kerntaak van de slopers gezien. Wel zijn sommige slopers hier al mee aan het experimenteren, zoals in de houtzagerij van Bnext. Hiervoor zijn nieuwe samenwerkingen met andere partijen (zoals verwerkers) essentieel.

In de discussie over de **aannemer** kwam naar voren dat de kwaliteit van hergebruikte materialen als een groot pijnpunt wordt gezien voor veel aannemers, en dan vooral de garantie verlening en verzekering van deze materialen. Wie is er aansprakelijk voor de kwaliteit? De sloper, de leverancier, of de bouwer? Momenteel zijn gebouwen met herbruikbaar bouw materiaal moeilijk te verzekeren. Daarbij is het bouwbesluit de grootste vijand van circulariteit. Daardoor is risico op verlies voor de aannemer erg groot. Ook werd de continue verandering van koers door de opdrachtgever en overheid gezien als een ander belangrijk pijnpunt voor de aannemer, wat wil de opdrachtgever precies en welke afwegingen maken ze? De deelnemers gaven aan dat interessante winsten voor de aannemer kunnen bestaan uit: een beter imago, meer zekerheid, en soms een snellere levering van materialen door gebruik te maken van circulaire bouwstromen. De deelnemers van de *'empathy mapping'* zagen ook dat aannemers intrinsiek gemotiveerd zijn om circulair te werken, maar het moet wel realistisch en betaalbaar zijn. Daarbij merkten de aanwezige aannemers op dat circulair bouwen vaak geen kostbesparing oplevert voor de aannemer.

In de discussie over de **opdrachtgever** werd besproken dat opdrachtgevers vaak hoge ambities uitspreken om invulling te geven aan hun voorbeeldfunctie. Dit geldt met name voor grote publieke opdrachtgevers. Daarbij gaven de deelnemers van de *'empathy mapping'* aan dat ze in de praktijk zien dat opdrachtgevers hier niet altijd op sturen, en meer op de traditionele GROTİK-aspecten focussen (geld, tijd, etc.). Daarnaast gaven de deelnemers aan dat opdrachtgevers vaak een theoretische aanpak gebruiken om hun circulaire ambities te beschrijven, waardoor deze los komen te staan van de praktijk. Hierdoor kunnen de circulaire ambities in een project onder druk komen te staan. De betrokken opdrachtgevers herkenden dit beeld, waarbij als kanttekening werd aangegeven dat opdrachtgevers vaak onder politieke druk staan met als gevolg dat er bijvoorbeeld niet altijd voldoende tijd genomen kan worden.

Dit politieke spel, en de interne ontwikkelingen binnen opdrachtgevers, wordt door andere partijen vaak niet gezien. Door de deelnemers van de *'empathy mapping'* werden verschillende pijnpunten genoemd zoals onvoldoende zicht hebben op de risico's waardoor risicomijdend gedrag ontstaat. Hier werd door de betrokken opdrachtgevers de stapeling van ambities (circulariteit, energie, natuur inclusief etc.) en het hebben van een incompleet beeld van de markt (bijv. de beschikbaarheid van materialen) aan toegevoegd.

Tijdens de *'empathy mapping'* over de **architect** werden de hoge ambities en 'zendingsdrang', het verleiden van andere partijen, van de architecten genoemd door de deelnemers. Dit werd herkend door de betrokken architecten, waarbij ook de frustratie van de architecten werd genoemd als circulaire ambities afgeschaald worden. De deelnemers van de *'empathy mapping'* noemden als pijnpunt dat architecten zich beperkt voelen in hun vrijheid en creativiteit door circulair bouwen, met name door standaardisatie. De betrokken architecten zelf herkenden dit niet, zij gaven juist aan dit te zien als een mogelijkheid voor meer creativiteit, waarbij de architect het leuk vindt om vanuit de opgave en zijn beperkingen te denken. Het pijnpunt wat door de architecten gemist werd was dat er vaak begonnen wordt met hoge ambities (die niet ter discussie gesteld mogen worden) waar eigenlijk maar weinig van overblijft tijdens een project, waardoor ontwerpen vaak opnieuw gemaakt moeten worden wat veel tijd en geld kost. De winsten en toekomstvisies van flexibel ontwerpen en prefab werden herkend door de architecten.

Plenaire terugkoppeling

Als laatste hebben we de dag afgesloten met een plenaire terugkoppeling, pizza en een drankje. Een aantal interessante thema's en vragen kwamen uit de bijeenkomst naar voren:

- Meerdere partijen gaven aan veel van de slopers te kunnen leren in circulaire bouwprojecten, vooral over nieuwe toepassingen van hergebruikte materialen en demontabel ontwerpen. Het samenwerken met slopers wordt gezien als een verrijking van het werk.

- De vraag hoe partijen beter kunnen samenwerken met slooppartijen in circulaire bouwprojecten speelt nog wel. Het bleek dat veel van de deelnemers hier nog niet veel ervaring mee hadden en/of weinig zicht op hadden. Hiervoor is het van groot belang dat opdrachtgevers hoge circulaire ambities hebben en dat slopers op tijd betrokken worden.
- Hoe kunnen andere partijen de beschikbaarheid van hergebruikt materiaal beter inzien? Iedere sloper heeft zijn eigen bestand en er is nog geen landelijk netwerk. Daarnaast is er ook een uitdaging in de timing, omdat architecten ruime tijd van tevoren beginnen met ontwerpen, maar 2-3 maanden voor de bouw pas bekend is welke materialen beschikbaar zijn.
- Hoe zorgen we voor een goede doorloop van materialen in circulaire hubs? Als een gebouw gesloopt wordt is het het beste als er direct al een herbestemming is voor de materialen. Daarnaast doet Bnext dit door direct op de locatie deuren te verzagen als deze te lang blijven liggen in de hub.
- Hoe kunnen we ervoor zorgen dat circulaire ambities aan het begin van een project realistisch ingezet worden en niet tijdens een project afgeschaald worden? Hoe kunnen we ambities vasthouden?

Heb je zelf nog andere inzichten of wil je graag doorpraten over dit thema, laat het ons dan vooral weten.

Met dank aan Bnext voor het faciliteren van de bijeenkomst.